

POSTANOWIENIE

Dnia 19 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa J. P.
przeciwko [...] Szpitalowi [...] w T.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w T.
z dnia 9 września 2016 r., sygn. akt IV Pa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 września 2016 r., sygn. akt IV Pa [...] Sąd Okręgowy w T. w sprawie z powództwa J. P. przeciwko [...] Szpitalowi [...] w T. o odszkodowanie za nieuzasadnione wypowiedzenie umowy o pracę oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego w T. z 21 kwietnia 2016 r., sygn. akt IV P [...], w którym Sąd oddalił powództwo.

Sąd drugiej instancji podzielił i przyjął za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy.

Powódka była zatrudniona u pozwanego na stanowisku radcy prawnego od dnia 1 lipca 2004 r. na podstawie umowy na czas nieokreślony, na początku w wymiarze 1/2 etatu a od dnia 1 marca 2006 r. na czas nieokreślony. Powódka otrzymywała wynagrodzenie zasadnicze w wysokości 2.364,50 zł, dodatek za staży pracy - 20% oraz dodatek funkcyjny - 45%.

W Zespole Radców Prawnych były zatrudnione łącznie 4 osoby (powódka i A. A. na czas nieokreślony, M. L. i J. K. na czas określony): dwie na 1/2 etatu oraz dwie osoby na cały etat. Do obowiązków powódki należało m.in. reprezentowanie pozwanego w sprawach sądowych, zapisywanie terminów rozpraw, prowadzenie podręcznych akt spraw sądowych uczestnictwo w spotkaniach kadry kierowniczej, rady społecznej, spotkaniach dotyczących spraw bieżących wymagających wiedzy prawniczej, sporządzanie umów i pism.

W dniu 18 września 2015 r. na posiedzeniu Rady Społecznej pozytywnie zaopiniowane zostały m. in. zmiany organizacyjne pozwanego w zakresie likwidacji Zespołu Radców Prawnych z dniem 1 grudnia 2015 r. Radcowie pozwanego dowiedzieli się nieoficjalnie o takim zamiarze pracodawcy jeszcze przed terminem posiedzenia Rady Społecznej i przygotowali pismo w tej sprawie. Powódka nie brała udziału w sporządzaniu pisma, ponieważ była w tym czasie na urlopie, ale prosiła kolegów o zajęcie stanowiska także w jej imieniu. Na posiedzeniu Rady byli obecni radcowie prawni M. L. oraz A. A.. Zabierali głos w sprawie likwidacji Zespołu i byli obecni przy odczytaniu uchwały Rady. Po posiedzeniu Rady A. A. telefonicznie poinformowała powódkę o uchwale Rady w przedmiocie likwidacji Zespołu Radców Prawnych, co polegało na wykreśleniu punktu 19 z § 11 Regulaminu Organizacyjnego Szpitala.

W dniu 21 września 2015 r. pozwany wypowiedział umowę o pracę A. A. . Dnia 24 września 2015 r. z uwagi na likwidację Zespołu Radców Prawnych pozwany zobowiązał pozostałych radców prawnych do przedłożenia zestawienia prowadzonych spraw celem odpowiedniego rozliczenia się z prowadzonych spraw, projektów, przekazania ich pozwanemu tak, aby zapewnić Szpitalowi odpowiednie dalsze funkcjonowanie. W dniu 25 września 2015 r., bezpośrednio po powrocie z urlopu, wypowiedzenie umowy o pracę otrzymała powódka. Powódka spodziewała się, że umowy zostaną rozwiązane z wszystkimi radcami, nie zapytała dyrektora Szpitala przy odbieraniu wypowiedzenia, co stanie się z M. L. i J. K..

J. K. w dniach od 21 września do 25 września korzystała z urlopu na żądanie, a następnie w okresie od 25 września 2015 r. do 8 października 2015 r. korzystała ze zwolnienia lekarskiego, wobec czego pozwany nie mógł wypowiedzieć jej umowy o pracę. Nie było konieczności wypowiedzenia umowy o

pracę M. L. z uwagi na fakt, iż strony łączyła umowa na czas określony do dnia 30 listopada 2015 r.

Sąd Okręgowy obszernie wyjaśnił w uzasadnieniu wyroku, jakie wymogi musi spełnić oświadczenie pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę, w szczególności w zakresie przyczyn uzasadniających wypowiedzenie. Następnie Sąd Okręgowy ocenił, że wskazana w wypowiedzeniu przyczyna wypowiedzenia była obiektywnie prawdziwa, gdyż Zespół Radców Prawnych, w którym powódka pracowała, został rzeczywiście zlikwidowany po uprzednim zaopiniowaniu tego kroku przez Radę Społeczną w dniu 18 września 2015 r., na posiedzeniu której było obecnych dwoje z czworga zatrudnionych przez pozwanego radców prawnych. Wypowiedzenia umów o pracę zostały wręczone trojgu radców prawnych, powódce jako drugiej w kolejności (gdyż J. K. korzystała z urlopu i przebywała na zwolnieniu lekarskim, co umożliwiło wypowiedzenie jej umowy o pracę dopiero w październiku 2015 r.), jako że czwartemu radcy M. L. umowa o pracę kończyła się w dniu 30 listopada 2015 r., dlatego też nie było konieczne wypowiadanie mu umowy o pracę, skoro i tak ulegała ona samoczynnie rozwiązaniu w najbliższej przyszłości, a ponadto takie rozwiązanie pozwalało na bezkolizyjne przekazanie podmiotowi zewnętrznemu spraw prowadzonych dotychczas przez Zespół Radców Prawnych. Wobec takiej sytuacji faktycznej pracodawca nie musiał również wskazywać kryteriów doboru do zwolnienia, bowiem likwidacja dotyczyła całej komórki organizacyjnej, w której świadczyła pracę powódka, zaś okoliczności związane z innymi pracownikami powodowały, że wręczenie wypowiedzeń części z nich było niemożliwe lub niecelowe.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła w całości skargą kasacyjną powódka. Skargę oparto na zarzucie naruszenia przepisów prawa materialnego i procesowego.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na przyczynach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 oraz 4 k.p.c. Wskazano, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, które polegają na konieczności ustalenia prawnie dopuszczalnego zakresu badania przez sąd pracy rzeczywistych przyczyn wypowiedzenia umowy o pracę, w sytuacji gdy pracodawca jako przyczynę rozwiązania stosunku pracy wskazuje likwidację

stanowiska pracy oraz ustalenia prawnego obowiązku wskazania przez pracodawcę kryteriów doboru pracowników do zwolnienia w przypadku, gdy składa oświadczenie o rozwiązaniu stosunku pracy niektórym pracownikom w likwidowanej komórce. W ocenie skarżącej związana z tymi zagadnieniami prawnymi jest również potrzeba dokonania wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, tj. art. 45 § 1 k.p.

Ponadto wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, bowiem zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego oraz przepisy postępowania w sposób mający istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 45 § 1 w zw. z art. 30 § 4 k.p. i art. 227 oraz art. 233 k.p.c., tj. nieprawidłowe zastosowanie przepisów prawa materialnego oraz naruszenie przepisów postępowania poprzez nieprawidłowe zastosowanie art. 227 k.p.c. oraz przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów i tym samym dokonanie nieprawidłowej kontroli apelacyjnej sądu drugiej instancji.

Pozwany nie składał odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powódki nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), potrzeba dokonania wykładni

przepisów prawa budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 czy też 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy

(postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Skarżąca we wniesionej skardze kasacyjnej nie wykazała, aby w sprawie rzeczywiście istniały zagadnienia prawne, którym można by przypisać cechę „istotności”, niezbędną aby przyjąć skargę kasacyjną do rozpoznania. Sformułowane w treści skargi zagadnienia prawne mają charakter pozorny, dotyczą kwestii, które zostały już obszernie omówione w judykaturze i doktrynie prawa pracy, a ponadto ich rozstrzygnięcie nie ma znaczenia dla wyniku przedmiotowego postępowania. Należy bowiem zauważyć, że wymagania jakie musi spełnić oświadczenie pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę zostały już szeroko omówione w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego, których część przedstawiły Sądy w swoich orzeczeniach, nie ma zatem potrzeby ich tu powtarzać, warto jedynie przypomnieć, że z art. 30 § 4 w związku z art. 45 § 1 k.p. wynika obowiązek pracodawcy wskazania pracownikowi w oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy o pracę na czas nieokreślony przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie. Naruszeniem przez pracodawcę tego obowiązku jest niewskazanie przyczyny, ujęcie jej w sposób zbyt ogólnikowy, niewystarczająco jasny i konkretny, a także podanie innej przyczyny niż ta, która pracodawcę motywowała, a więc wskazanie przyczyny „nierzeczywistej” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 lutego 2016 r., II PK 363/14, LEX nr 2019536). Nie ulega również wątpliwości, że w sytuacji, kiedy pracodawca dokonuje wyboru pracownika do zwolnienia z większej grupy pracowników powinien on kierować się obiektywnymi kryteriami doboru do zwolnienia i kryteria te powinny być przedstawione zwalnianemu pracownikowi w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2016 r., I PK 72/15, LEX nr 2005653).

W realiach niniejszej sprawy, jak wynika z ustaleń Sądów, likwidacji ulegała cała komórka organizacyjna, w której zatrudniona była powódka, a docelowo pracodawca miał zwolnić wszystkich radców prawnych, jakich zatrudniał w chwili podjęcia decyzji o dokonaniu zmian organizacyjnych. Kolejność zwalniania pracowników wynikała przy tym z przyczyn obiektywnych, bowiem, jak ustalono, w pierwszej kolejności pracodawca rozwiązał umowy o pracę z pracownikami, co do

których nie było żadnych obiektywnych przeszkód aby to uczynić, przy czym jedną z tych pracowników była powódka, umowa kolejnego pracownika była umową na czas określony i rozwiązywała się z upływem okresu na jaki była zawarta, przypadający na dzień przed planowaną datą zakończenia zmian organizacyjnych (likwidacji zespołu radców prawnych), a zatem nie było potrzeby wypowiedzania mu umowy o pracę, natomiast w przypadku ostatniej osoby zatrudnionej na stanowisku pracy wypowiedzenie umowy o pracę było niemożliwe, ponieważ początkowo przebywała ona na urlopie, a następnie na zwolnieniu lekarskim. Niewątpliwie intencją pracodawcy była likwidacja całej jednostki organizacyjnej, w której pracowała powódka i rozwiązanie umów o pracę ze wszystkimi zatrudnionymi tam pracownikami, a zatem pracodawca nie dokonywał wyboru jedynie niektórych pracowników do zwolnienia, a jedynie ustalił kolejność zwolnień na podstawie obiektywnych okoliczności. Słusznie zatem przyjęto w zaskarżonym wyroku, że pracodawca nie miał obowiązku wskazywania kryteriów doboru do zwolnień i nie podlegały one badaniu ze strony sądów.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; czy z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 424365 i 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do

zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.; z 8 lipca 2009 r., I CSK 11/09, niepubl.; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

Należy zauważyć, że skarżąca nie spełniła wymagań określonych powyżej, pozwalających przyjąć, że w przedmiotowej sprawie rzeczywiście zachodzi potrzeba dokonania wykładni przepisów prawa. Strona powodowa nie wskazała, jakie poważne wątpliwości budzi wykładnia art. 45 § 1 k.p., który był już przedmiotem bogatego orzecznictwa sądowego, samo powiązanie potrzeby z rzekomo występującymi w sprawie zagadnieniami prawnymi nie jest wystarczające dla uznania, że przesłanka ta została spełniona, w sytuacji, gdy zagadnienia prawne zawarte w skardze kasacyjnej mają charakter pozorny.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę

zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W skardze kasacyjnej nie wykazano, aby była ona rzeczywiście oczywiście uzasadniona. W ocenie skarżącej Sąd Okręgowy nie dopełnił obowiązku zbadania, jaka była rzeczywista przyczyna wypowiedzenia, bowiem nie wziął pod uwagę wszystkich elementów koniecznych do ustalenia zasadności wypowiedzenia dokonanego przez pracodawcę. Stanowisko powódki ma jednak charakter czysto polemiczny z ustaleniami Sądów. Bez wątpienia wypowiedzenie pracownikowi umowy o pracę spowodowane zmianami organizacyjnymi, ograniczeniem zatrudnienia, likwidacją stanowiska pracy, itp. nie musi zbiegać się w czasie z chwilą faktycznego ich przeprowadzenia, zaś rzeczywistą przyczyną wypowiedzenia umowy o pracę jest nie tylko przyczyna istniejąca w chwili złożenia pracownikowi oświadczenia woli, ale także przyczyna, która ma się spełnić w nieodległym terminie (np. po upływie okresu wypowiedzenia), a tym bardziej taka, która się w tym terminie spełnia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2016 r., II PK 246/15, LEX nr 2087097). W przedmiotowej sprawie ustalono, że zmiany organizacyjne, założone przez pracodawcę, które były podstawą rozwiązania umowy o pracę z powódką, rzeczywiście miały miejsce, co prawda już po rozwiązaniu jej umowy o pracę. Zatem bezpośrednia przyczyna rozwiązania umowy o pracę była prawdziwa i nie miała charakteru pozornego, bowiem likwidacja zespołu radców prawnych faktycznie nastąpiła. Pracodawca zwolnił przy tym wszystkich pracowników zatrudnionych w tym zespole, nie musiał zatem wybierać tylko niektórych spośród nich, co oznacza, że prawidłowo Sądy przyjęły, że nie było konieczności wskazywania kryteriów doboru do zwolnienia, a także konieczności ich badania w postępowaniu sądowym. Należy przy tym zauważyć, że

fakt likwidacji komórki organizacyjnej pracodawcy i stanowisk pracy do niej przypisanych nie oznacza likwidacji zadań, jakie komórka ta spełniała, zatem sam fakt, że pracodawca zawarł następnie umowę w sprawie obsługi prawnej z firmą zewnętrzną nie świadczy o pozorności likwidacji stanowiska pracy powódki, bowiem faktycznie cały zespół radców prawnych został zlikwidowany.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.